

Socialdemokratin och staten

Seminarium i serien Socialdemokratin utmaningar i regi av Arbetarrörelsens tankesmedja i ABF-huset 27 april 2011.

Inledare: Dan Andersson. Kommentator: Carin Jämtin. Samtalsledare: Kajsa Borgnäs.

Ingen enskild händelse utan en långvarig strukturell förändring har förändrat socialdemokratin syn på staten som möjliggörare av enskilda människors kapaciteter till en marknadsifierad och varufierad stat som erbjuder Ryan air-biljetter till dem som faktiskt redan betalt för Lufthansa – det var en av de liknelser som Dan Andersson använde för att beskriva den liberala statens förfall när han inledde diskussionen på ABF på onsdagskvällen. Andersson hade för Arbetarrörelsens tankesmedja skrivit rapporten ”Socialdemokratin och staten” som var utgångspunkt för hans resomang. Socialdemokratin har alltid bejakat marknadskrafterna men också alltid bäddat in dem, underströk Andersson, det har varit reformismens storhet och särmärke. Och för detta behövs en stark stat som ser till att inte människor trängs upp mot väggen som nu Sverigedemokraterna – de är till stor del gamla sossar och vänsterpartister och inte rasister, menade Andersson. Arbetare som känner sig utlämnade i dagens samhälle.

Hur det kom sig att Sverige trots allt har mindre främlingsfientlighet än andra förklarade han med vårt samhälles starka institutioner, särskilt fackligt, och inte med att vi skulle vara mer solidariska och toleranta än andra. Men han underströk också betydelsen av ömsesidighet i relationen medborgare/stat – att det är fråga om både rättigheter och skyldigheter. Andersson kom också över på nationalstatens roll och lanserade uttrycket välfärds- och rättighetspatrioter för den sortens nationalstolthet som han trodde på: en stark stat som kunde skydda både välfärd och rättssamhälle. Han avslutade med tre frågor: Varför nationalstat, vilket är Sveriges uppdrag och vilka är vi?

Carin Jämtin, som skulle svara på dessa stora frågor, inledde med att påpeka att det ”kollektivistiska” Sverige faktiskt har världens mest frihetliga och individualistiska medborgare. Och det var stort, menade hon, innebörden är ju att socialdemokratin är en frihetsrörelse. Hon instämde med Andersson när det gällde nationalstatens betydelse för att garantera grundläggande fri- och rättigheter, välfärd m m, men menade också att man måste finna gränsöverskridande former här för. Rörligheten kommer att fortsätta, menade hon, frågan är hur man skall kunna garantera trygghet och rättigheter i en globaliserad värld. Någon världsregering trodde hon inte på, däremot starka, demokratiskt förankrade nationalstater, som kan arbeta fram gemensamma lösningar.

Diskussionen gick därefter över på betydelsen av ”utfall” inte bara möjligheter, dvs man måste också kräva något tillbaka av medborgarna i välfärdsstaten och politik kan inte bara vara att erbjuda möjligheter utan måste också vara en fråga om vad som blir det faktiska utfallet av politiken.

Kajsa Borgnäs tog upp den ökande främlingsfientligheten i EU och undrade samtidigt om inte talet om starka institutioner urartat till en slogan – nu är det ju rörligheten och hur vi ska hantera den som står i centrum och där fungerar inte hävdvunna institutioner särskilt bra. Pensionen får man till nöds ta med sig men jobbet och andra sociala försäkringar? Förhållandet mellan olika länder är inte symmetriskt, påpekade Andersson, och föreslog en platt skatt som skulle gälla i hela unionen för att övervinna nuvarande orättvisor och ojämlikheter.

Diskussionen gick därefter över på skolfrågor där Carin Jämtin bejakade det fria skolvalet och hävdade att det snarare var bostadsområden man valde bort än specifika skolor – det var alltså den grundläggande bostadssegregationen man måste ta itu med. Liksom att svenska skolelevers allts sämre resultat som måste sättas i samband med deras föräldrabakgrund och sociala situation – detta samband har visats i otaliga undersökningar, underströk Andersson. Han betonade starkt att man måste se till hela människan, att endast 23 procent av den arbetande befolkningen röstade på (s) var en helt felaktig valanalys, menade han – också arbetslösa och sjukskrivna är en del av arbetskraften, det går inte att dela upp befolkningen i friska och sjuka på det sättet. Samtidigt uttryckte han sin oro över att 40 procent av de långtidssjukskrivna är sjukskrivna av psykiska skäl och att särskilt flickor verkar fara illa i dagens skolor.

Är vi så på väg mot ett annat samhälle, en annan värld där länder som Brasilien, Kina och Indien håller på att ta ledningen, om de inte redan gjort det, medan de gamla välfärdsstaterna gradvis urholkas? Nej, gemene man accepterar inte för stor spridning, menade Andersson, de skulle inte acceptera medlemskap i en förening där skillnaderna är för stora, som han uttryckte det, därför att då också riskerna för alla blir mycket större.

I sista minuten slängde Kajsa Borgnäs in miljön och klimatfrågan i diskussionen och man enades om betydelsen av en hållbar utveckling under devisen "allt levande vill växa". Det finns goda exempel på hur man kan hjälpa människor som har problem, varför sprids de inte bättre, undrade någon i publiken. Och det var en bra sak att medelklassen i hela världen växer, menade Jämtin, det är en positiv utveckling - nu gäller det bra att etablera ett ömsesidigt samhällskontrakt av rättigheter och skyldigheter, både nationellt och internationellt. Det måste fungera för att det politiska systemet ska bli trovärdigt.

Kerstin Vinterhed